

Thomas Bisp

- historien om en morder fra Sønderøxe

Thomas blev halshugget 22. juli 1822 som den sidste i Hjørring Amt.

Hans forbrydelse var, at han havde givet sin kone arsenik skjult i en mellemmad.

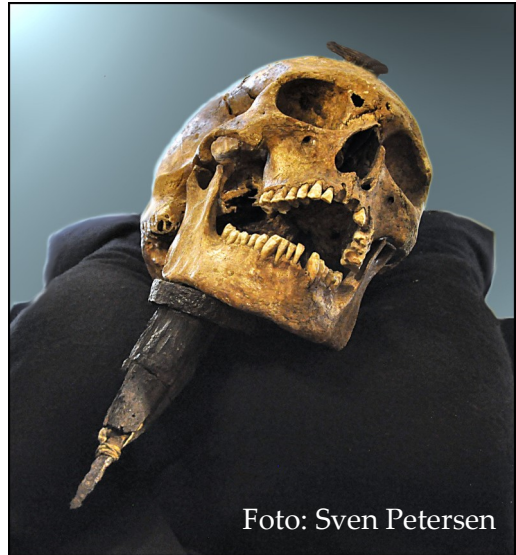

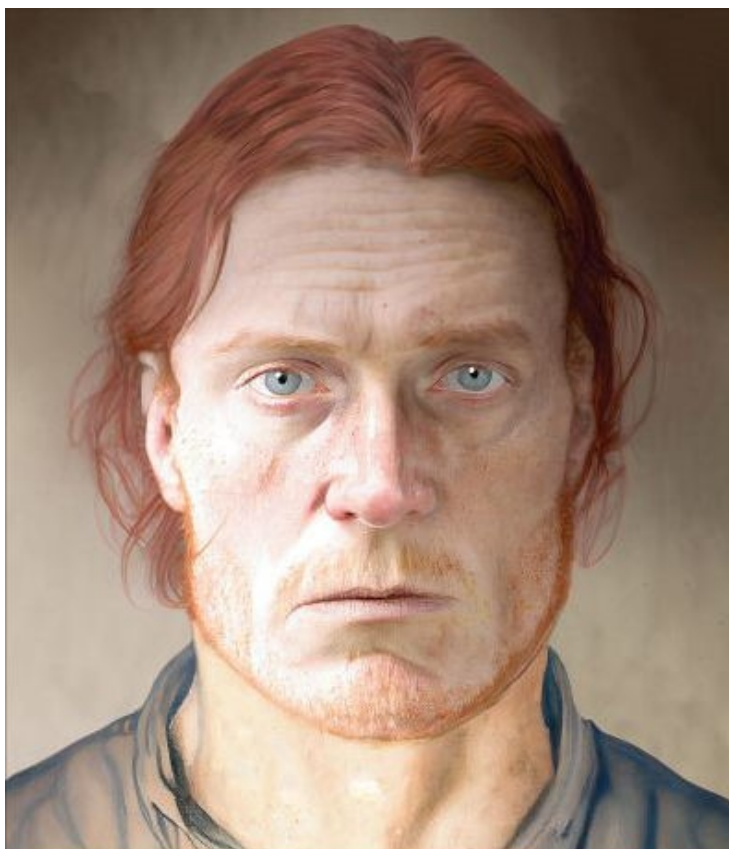
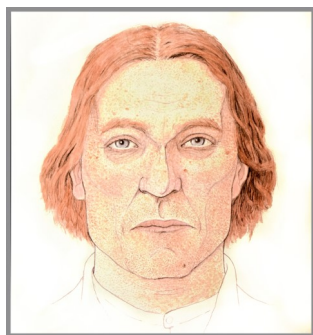
Foto: Sven Petersen

Her vil jeg fortælle, hvem han var, og hvordan hans liv formede sig fra 1779 til 1822. Bogen bygger på kilder, jeg har kunnet finde på nettet. I min familie talte man ikke om mordsagen, og jeg kendte ikke hans navn eller forbrydelsens karakter. Men min morfar havde sagt, da jeg var ganske ung, at jeg ikke skulle søge i slægten, fordi der var både natmænd og mordere. Desværre fik jeg ham ikke til at fortælle mere.

Da jeg gik på pension, startede mit slægtsforskerliv, og stor var overraskelsen, da jeg fandt mordsagen. Thomas Bisp er min 3 x tipoldefar. Natmændene har jeg aldrig fundet.

Ser man bort fra en grøftegraver fra Hannover og en pige fra Odense, kom hele min mors slægt fra Brovst Sogn eller sognene i nærheden. Det er sjovt at se, hvor meget familierne fletter sig ind i hinanden, når landområdet er så lille.

Bogens anden del handler om, hvordan børnenes liv blev påvirket af faderens forbrydelse.

Vendsyssel Historiske Museum har lavet en meget flot udstilling om straffe gennem tiden. Her har Thomas Thomsen Bisp fået en central placering, idet hans skelet er udstillet i en montre, og hans livshistorie bliver beskrevet. Kranie og skeletrester blev fundet år 1900 i Hjørring Bjerge.

Udstillingen hedder 'Forbrydelsens ansigt'. I forbindelse med udstillingen har man via donationer haft råd til at få lavet en 3D-scanning af Thomas Bisps kranie, og ud fra det har man kunnet tegne, hvordan han højest sandsynligt har set ud. Scanningen er foretaget af Oscar Nilson, Art & Science, Stockholm. Ud fra denne første tegning har man ved hjælp af computerteknologi (kunstig intelligens) lavet en tegning, som er mere menneskelig. Det er den, der er vist til højre. Man ved fra retsdokumenterne, at Thomas har haft rødbrunt hår, og mellem spigeret og kraniet har man fundet rødt hår. De blå øjne er ligeledes beskrevet. [1]

Så bliver historien pludselig nærværende, og jeg får gåsehud.

Barndom

Thomas blev født i juli 1779 i Østerby i Øland Sogn i Hjørring Amt. Han blev døbt om søndagen den 22. juli 1779. I kirkebøger og folketællinger hedder Thomas ikke Bisp som tilnavn; men han og resten af familiemedlemmerne må være blevet kaldt Bisp, idet hans farfar ved begravelsen hed Jens Bisp, og hans far enkelte gange hed Bisp. Denne fattige familie har ikke nogen forbindelse til ordet biskop, så det må have haft en anden betydning.

Faderen hed Thomas Jensen, var født i Østerby 1754 og var husfæster og fisker. Moderen hed Maren Thomasdatter og var født i Gjøl Sogn i 1750. Familien er senere beskrevet som meget fattig.

Præsten i Øland Sogn, Jens Christian Kaalund, var enten meget glemsom og sjusket, eller også regnede han ikke småkårsfolk for noget. Han skriver i kirkebogen, at denne familie fik 5 sønner med navnet Jens. Den første søn må være død, før Jens nr. 2 blev født, men der er ikke skrevet dødsfald ind for denne periode. Det var på den tid en skik, at det næste barn af samme køn fik den afdødes navn. Jens nr. 2 blev voksen, så de efterfølgende børn må have haft et andet navn.

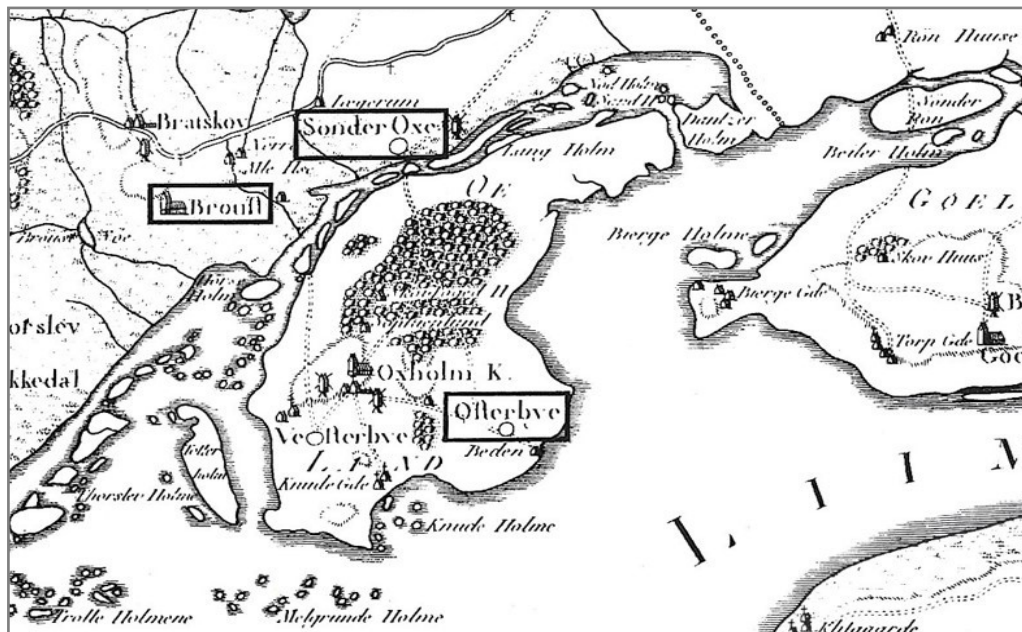
Thomas, som denne bog handler om, fik i kirkebogen navnet Jens (nr. 4), så om ham ved vi i hvert fald, at han ikke hed Jens. Jens Christian Kaalund var præst i Øland Sogn fra 1765 til 1793. Han var en ung mand, altså ikke dement. Det blev ved retssagen et problem, at man ikke sikkert kunne datere, hvornår Thomas Bisp var døbt.

Foto: Sven Petersen

Dette er Oxholm Gods, og Øland Sogns kirke er en del af godset. Oxholm Gods var før reformationen et nonnekloster, - i dag er det privatejet, og kirken er også i privateje, men må bruges til kirkelige handlinger.

Øland var på Thomas Bishops tid omgivet af Limfjorden på alle sider, så det var altså en ø. Hvis man skulle til fastlandet, kunne det foregå ved et vadested, - der var ingen bro.

Kort 1791. Kilde: Vendsyssel Historiske Museum

Thomas og Maren fik 4 børn, der blev voksne, - de 3 på folketællingen 1787 herunder og desuden Søren, født i 1788.

Læg mærke til, at faderens erhverv ikke er fisker, nej han 'tjener ved fiskerie'. Fra Østerby gik der en vej ned til havnen, og herfra kunne man fiske fra båd. Så Thomas Jensen har nok været medhjælper hos en fisker med båd. Han har på den måde sørget for, der var fisk på menuen i familien.

Folketælling 1787, Hjørring, Øster Han, Øland, Østerby, Huus Mænd

Navn:	Alder:	Status:	Stilling i familien:	Erhverv:
Thomas Jensen	34	Gift	Manden	Tjener ved fiskerie
Maren Thomasdatter	36	Gift	Koenen	
Jens Thomasen	10	Ugift	Börn af dette Egteskab	
Thomas Thomasen	8	Ugift	Börn af dette Egteskab	
Maren Thomasdatter	5	Ugift	Börn af dette Egteskab	

Da der den 3. juli 1821 var forhør på gården vedr. mordsagen, skulle Thomas fortælle om sit liv. Derfor ved vi meget om Thomas' barndom og ungdom. Først angiver han sin alder til 42 år, og dernæst forældrenes navne. Han fortæller, at han var hos sine forældre, til han blev 9 år. Forældrene gav ham efter evne og lejlighed en god opdragelse, og i skolen fik han en god undervisning i kristendom. På den tid var religionen meget vigtig.

Omkring 1788 kom han ud at tjene hos gårdmænd på Rævhede i Aaby Sogn. I forhørsprotokollen stod der: [10]

Derpaa kom Comparenten til Rævhede i Aabye sogn, Kiær Herred paa Birkelse Gods hvor han vogtede og passede Creaturer for Peder, Laust Jensen, Anders Knudsen og Jørgen - hvad Tilnavn førstnævnte og sidstnævnte havde erindrer Comparenten ikke - hvilke 4 mænd ere døde undtagen Anders Knudsen som Comparenten ikke ved hvor nu opholder sig. Han var hos disse Mænd 2de Sommere og hjemme om Vinteren for at gaa i Skole. Sommeren derefter kom Comparenten til Sønderøxe, hvor han vogtede Byens Creaturer - Vinteren og Sommeren derpaa tjente Comparenten Jens Skadbak i Sønderøxe, som nu er død. Derpaa tjente han nu afdøde Thøger Nielsen i Sønderøxe 8½ Aar, imedens han tjente denne Mand blev han Confirmeret og var da i sit 16. Aar - Confirmationen forrettedes af Provst Bang^o: som nu er død ^o: og Akten forgik i Broust Kirke.

Her får vi meget at vide. Han havde om sommeren tjent 4 forskellige bønder på Rævhede; men han kan ikke huske efternavnet på to af dem. Han må have boet i Sønderøxe fra 1792. Han var først hyrde og vogtede landsbyens kvæg. Bagefter var han tjenestekarl hos en anden bonde i byen, før han kom til Thøger Nielsen. At Thomas var hos Thøger Nielsen i 8½ år må betyde, at han har været en stabil arbejdskraft, og at han har været glad for at være der.

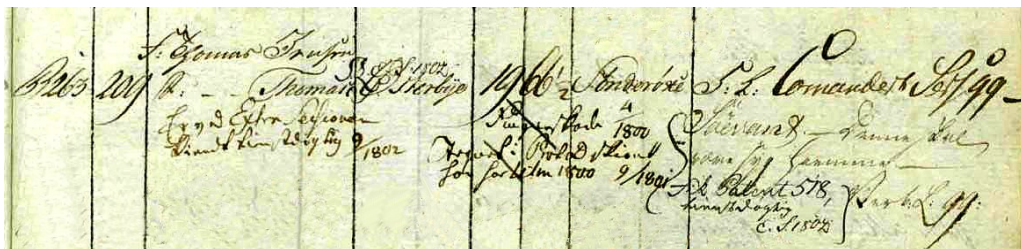
Vi får også at vide, at han blev konfirmeret i Brovst Kirke, da han var 16 år. I kirkebogen er der ingen optegnelser om konfirmation omkring 1795.

Præstens navn er korrekt. Han hed Hans Bang og var præst i sognet fra 1773 til 1809.

Thomas blev skrevet ind i lægdsrullen første gang i 1794. Det var oftest karlene på fæstegårdene, der blev brugt i hæren. Derfor er det spændende at se, hvad lægdsrullerne kan fortælle.

Han blev også skrevet i lægdsrullen i 1795, og allerede her blev han overført til sørullen. Hans alder var 16 år, hvilket bekræfter, at han var født i 1779.

Næste session var 1798, og her er mange oplysninger.

På den tid blev faderens navn skrevet øverst, og nedenunder sønnens fornavn. Thomas var nu 19 år og 66½ tomme høj (174 cm).

Thomas blev indkaldt (comandert) til flåden i 1799 og her været på ét togt. I april 1800 kom han til skade med en finger - sikkert under dette togt. Dette gjorde, at han i en kortere periode var uegnet til militærtjeneste, og han var syg hjemme. Her blev også lige tilføjet, at han var 'søvant'. Så fra april 1800 må han igen være tjenestekarl hos Thøger Nielsen. Her er han i hvert fald ved folketællingen i 1801.

Ved session i 1802 var Thomas igen egnet til militærtjeneste, dog gør "Venstre Pegefinger ham utjenestelig til Matros". Han var desuden kendt med fiskeri fra både. Da Thomas ikke har været i tjeneste hos en fisker, må han have fisket i sin barndom med faderen. Til gengæld er det interessant, at Thomas' skelet ved analyse viste, at han havde spist meget fisk.

Ved session i 1806 får vi en vigtig oplysning. Han var nu gårdmand på en gård med hartkorn 3 - 3 - 3 ifølge **fæstebrev af 10. juli 1802**. I militærterminologi fik han 'gårdmandspas' og blev overført til reserven. Dette var han de følgende sessioner, og han blev udslettet af rullen i 1815.

Han undgik altså pga. en fingerskade at blive indkaldt til flåden, mens Englandskrigene rasede. Så heldige var hans brødre ikke.

Thomas' brødre var begge i flåden. Jens var på i alt 6 togter og Søren på 4. Jens var på togt første gang 24. august 1798. Sørens første togt var i 1808. De var på havet 2 til 3 måneder ad gangen, og det var ikke ufarligt, så de var helte og modige. Det var selvfølgelig også et eventyr, hvor Jens fx kom til København. Heldigvis deltog de ikke i slaget på Reden, men der var andre slag, de sagtens kunne have været med i. Lægdsrullerne bekræftede i øvrigt, at de blev fæstegårdmænd, Jens i 1809 og Søren i 1812.